

PO STOPINJAH IDRIJSKIH RUDARJEV

Kolesarske in pešpoti
po rudarski dediščini

SLO

TEHNIČNA PODPORA

Kako na pot

Če se odpravljate s kolesom, vam bo vzelo dobrih 5 ur, če pa bi pot radi prehodili peš, si je potrebno vzeti vsaj 12 ur oziroma razdeliti pot na dva dneva.

Dolžina poti: 33 km

Večina poti je asfaltirane, manjši posamezni odseki so makadamski, vendar s kolesom normalno dostopni. Le nekateri redki segmenti v mestnem predelu niso dostopni s kolesom in ga je potrebno porivati ob sebi ali pa ga prenesti na drugo stran.

Višinska razlika: 836 m; najvišja točka je 609 m

Znamenitosti na poti: Številne znamenitosti lahko najdete v tej brošuri in so označene na zemljevidu, za dodatne informacije pa se obrnite na lokalne turistične ustanove.

Orientacija na poti:

Sledite oznakam na zemljevidu, ki ga najdete na sredini te brošure.

Voda na poti:

Na celotni trasi je kar nekaj vodnih zajetij, na katerih si lahko natočite pitno vodo. Lahko pa vprašate tudi pri posameznih hišah ob poti in domačini vam bodo vljudno ustregli.

Hrana na poti:

Toplo priporočamo, da si privoščite tradicionalne žlikrofe v restavracijah, ki so vam na voljo, ali kakšno drugo dobroto, ki jo ponujajo v lokalnih gostiščih. Za tiste, ki se boste na pot podali peš, pa je priporočljivo tudi, da kaj za pod zob vzamete s seboj.

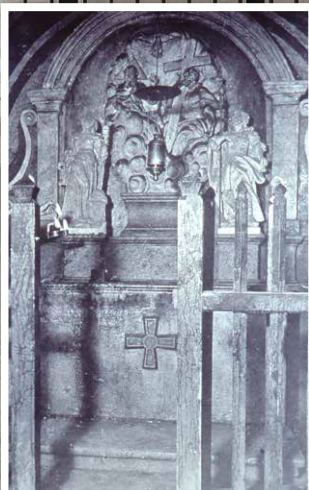
Ob koncu 15. stoletja je bilo v majhni naselbini ob zgornjem toku reke Idrijce odkrito živo srebro. Dotlej neobljudeno ozemlje je hitro preraslo v večjo rudarsko naselbino, v idrijsko podzemlje so bili izkopani številni rovi in jame. Zaradi prostorske utesnjenosti mesta v kotlini so rudniške stavbe raztresene po mestu, tej zasnovi pa se je prilagodila tudi bivanjska kultura. Ker se je rudnik razvijal in je potreboval novo delovno silo, so delavci v mesto prihajali od blizu in daleč. Mesto je tako preraslo svoje okvire in novi priseljenci so pričeli naseljevati širšo okolico Idrije. Delo v rudniku in izpostavljenost živemu srebru sta bila zelo nevarna. Zaradi omenjenih nevarnosti in varovanja pred zlo usodo so delavci polagali svoja življenja v roke pomembnim svetnikom in priprošnjikom ter v svoj bivanjski in delovni prostor umeščali simbole, ki so poveličevali njihove zaščitnike. Preplet tehnične, kulturne in sakralne dediščine, oblikovane v 500 letih rudarjenja, je zajet v poteh idrijskih rudarjev, tistih, ki so služile nekaj tudi rudarskim delavcem in so povezovalle njihova bivališča z njihovimi delovišči. To so poti, ki so soustvarjale identiteto idrijskega človeka, zgradile njegov značaj in oblikovale most med posameznimi generacijami.

Sledi stopinjam in tudi sam doživi del te dediščine, ki je od 2012 vpisana na Unescov Seznam svetovne dediščine.

ANTONIJEV ROV

Antonijev rov velja za enega najstarejših ohranjenih vhodov v rudnik v Evropi. Izkopen je bil že leta 1500. Sprva je bilo 300 metrov rova podprtih z lesom, od leta 1766 pa je bil obzidan z debelimi apnenčevimi bloki. Proti koncu 18. stoletja so v rovu zgradili kapelo sv. Trojice, v kateri so rudarji zmolili, preden so se pričeli spuščati v nevarne temine rovvov. Poleg osrednje podobe, po kateri je kapela poimenovana, pa sta bili v naslednjih letih dodani še skulpturi svetega Ahaca in zavetnice vseh rudarjev, svete Barbare. Od leta 1994 je Antonijev rov preurejen v turistični rudnik.

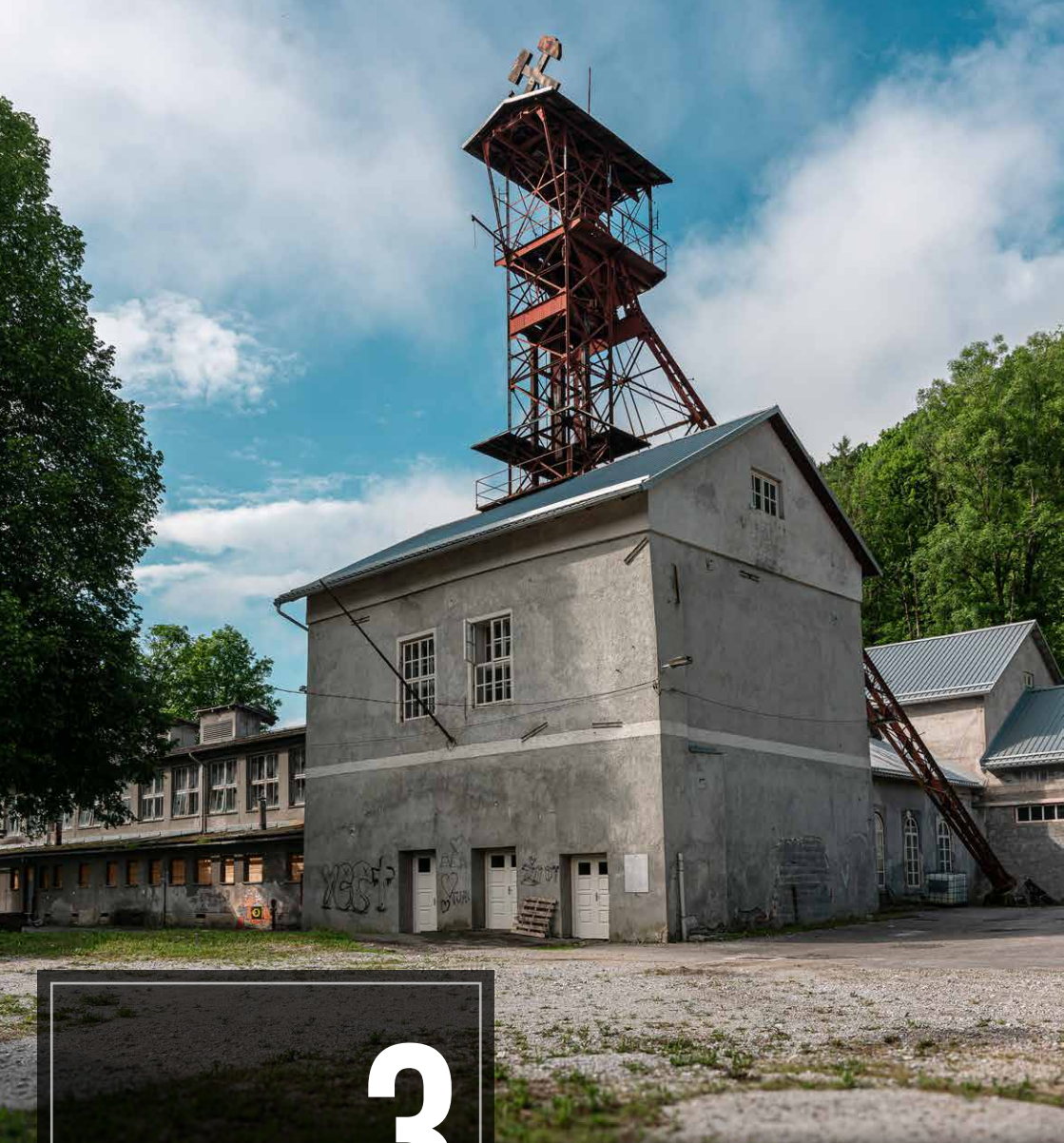

KOMPRESORSKA POSTAJA

2

V kompresorski postaji so z različnimi kompresorji za potrebe nemotenega delovanja rudniških strojev in naprav skoraj sto let proizvajali stisnjen zrak. Najstarejši ohranjen kompresor na postaji je kompresor italijanskega proizvajalca Tosi, ki na istem mestu stoji že od leta 1926.

JOŽEFOV JAŠEK

3

Glavni izvozni jašek rudnika živega srebra so odprli leta 1786 in ga uporabljali vse do konca rudarjenja. 420 metrov globok jašek je kot edini povezoval vseh 15 obzorij rudnika. Namenjen je bil dostavi rudniškega materiala, vstopu rudarjev in transportu rude na površje. Leta 2007 so ga v celoti zasuli.

4

KAMŠT

Idrijska kamšt, ki so jo v Idriji postavili leta 1790, je črpalna naprava za črpanje vode iz idrijskega rudnika. Gre za največje tovrstno ohranjeno leseno kolo v Evropi, katerega premer je 13,6 metra. Na minuto je lahko izčrpala tudi do 300 litrov vode. Zaradi učinkovitega delovanja so jo uporabljali do leta 1948.

CERKEV

SV. JOŽEFA DELAVCA

5

Idrijska župnijska cerkev, ki so jo sezidali v šestdesetih letih prejšnjega stoletja na nekdanjem mestu pokopališke cerkve, je ena lepših modernih cerkva na Slovenskem. V cerkvi, ki slovi po pisanem vitraju akademskega umetnika Staneta Kregarja, je tudi oltarna upodobitev sv. Barbare.

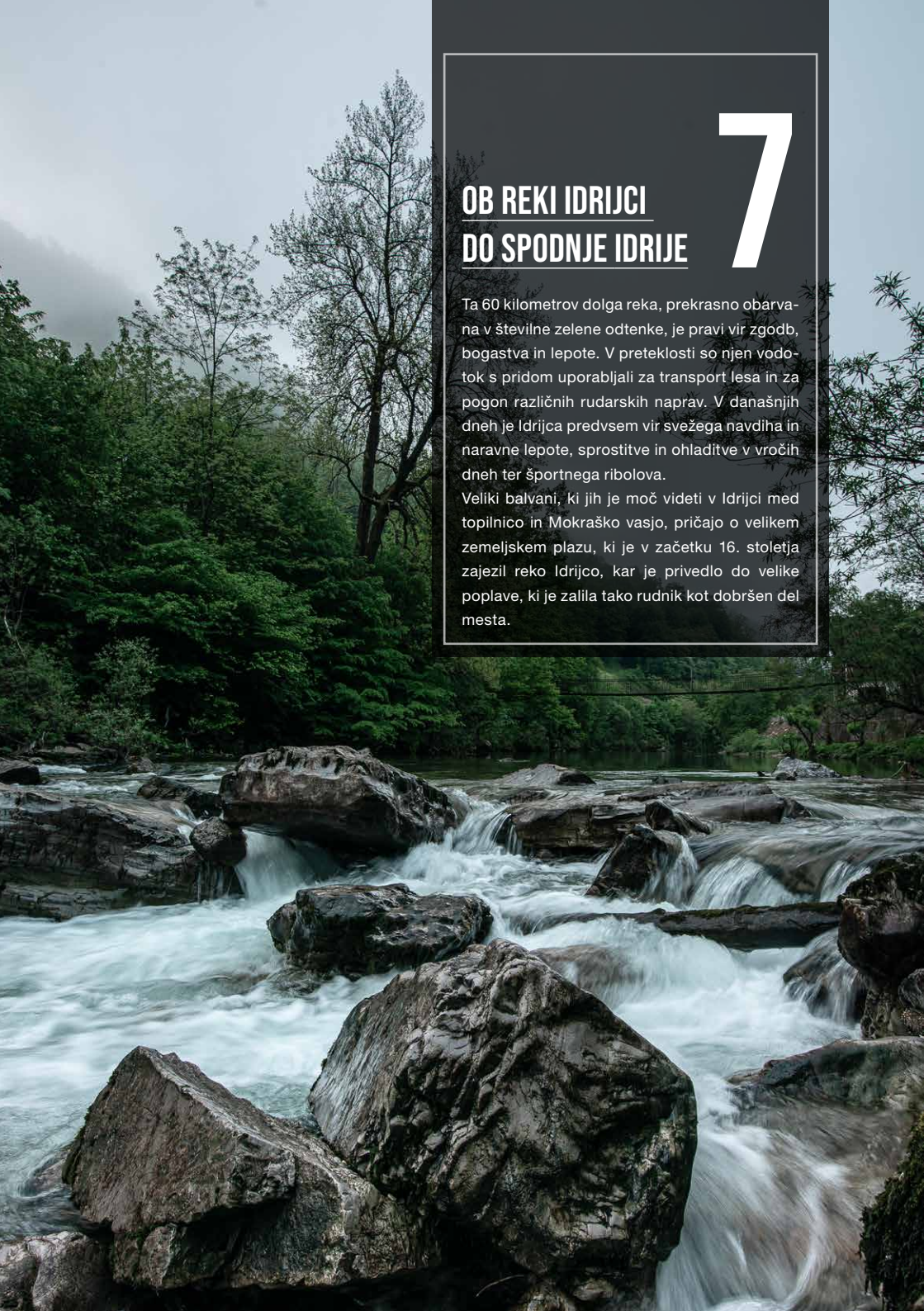

6

TOPILNICA HG

Na nekdanjem žgalniškem območju stoji Topilnica Hg, edinstven muzej o živem srebru in proizvodnji tekoče kovine. V muzeju lahko obiskovalci spoznavajo lastnosti živega srebra, njegovo uporabno vrednost, se podučijo o načinih žganja in vrstah peči, ki so jih v Idriji uporabljali, ter spoznavajo proces priprave rude pred samim žganjem.

OB REKI IDRJICI DO SPODNJE IDRJE

7

Ta 60 kilometrov dolga reka, prekrasno obarvana v številne zelene odtenke, je pravi vir zgodb, bogastva in lepote. V preteklosti so njen vodotok s pridom uporabljali za transport lesa in za pogon različnih rudarskih naprav. V današnjih dneh je Idrijca predvsem vir svežega navdihla in naravne lepote, sprostitve in ohladike v vročih dneh ter športnega ribolova.

Veliki balvani, ki jih je moč videti v Idrijci med topilnico in Mokraško vasjo, pričajo o velikem zemeljskem plazju, ki je v začetku 16. stoletja zajezil reko Idrijco, kar je privedlo do velike poplave, ki je zalila tako rudnik kot dobršen del mesta.

CERKEV DEVICE MARIJE VNEBOVZETE IN KAPELICE

8

Ta cerkev, ki jo domačini imenujejo tudi Marija na Skalci, je najstarejša župnijska cerkev v občini Idrija. Po nekaterih virih naj bi bili temelji zanjo postavljeni že leta 1156. Notranjosti cerkve krasijo freske, ki so delo Jožefa Mraka, znamenitega idrijskega rojaka in najvidnejšega slovenskega politehnika 18. stoletja, ki je oblikoval in skonstruiral kamnite rudniške klavže. V neposredni bližini cerkve so tudi tri kapelice, posvečene zavetnici Mariji.

GOVŠEK

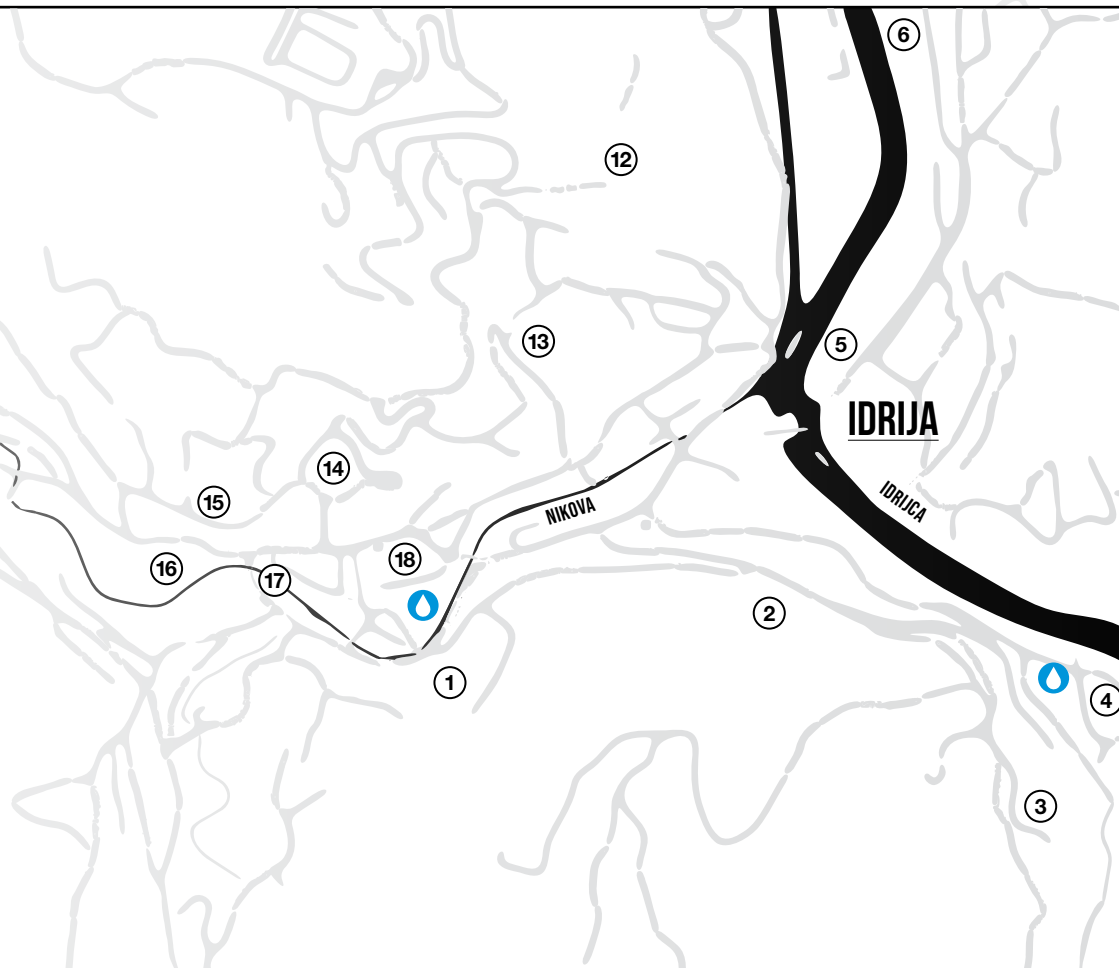
PO STOPINJAH IDRIJSKIH RUDARJEV

- 1 ANTONIJEV ROV
- 2 KOMPRESORSKA POSTAJA
- 3 JOŽEFOV JAŠEK
- 4 KAMŠT
- 5 CERKEV SV. JOŽEFA DELAVCA
- 6 TOPILNICA HG
- 7 OB REKI IDRIJCI DO SPODNJE IDRIJE
- 8 CERKEV DEVICE MARIJE VNEBOVZETE IN KAPELICE
- 9 DOLINA KANOMLJE IN REKA KANOMLJICA

10 KLAVŽARICA

KAPA

KANOMLJICA

9
SPODNJA KANOMLJA

SPODNJA IDRİJA

8

IDRIJA

CERKOVNI
VRH

11

KOBALOVE
PLANINE

7

- 10 KLAVŽE NA KANOMLJICI
- 11 RAZPOTJE
- 12 CERKEV SV. ANTONA S KALVARIJO
- 13 TRADICIONALNA RUDARSKA HIŠA
- 14 CERKEV SV. TROJICE
- 15 PRVA SLOVENSKA REALKA
- 16 GRAD GEWERKENEGG
- 17 KAPELA JANEZA NEPOMUKA
- 18 MESTNI TRG S KRIPTO SV. BARBARE

**DOLINA
KANOMLJE
IN REKA
KANOMLJICA**

9

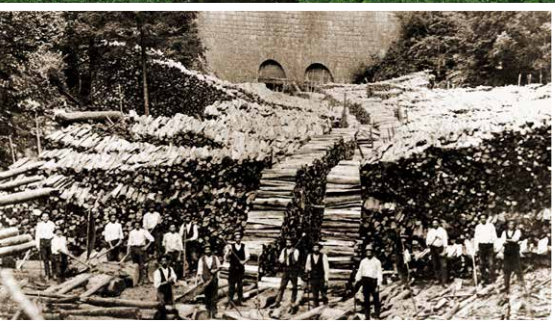
Slikovita, vendar ozka in dokaj strma dolina Kanomlje, po sredi katere si utira pot reka Kanomljica, ki jo je rudnik tudi uporabljal za plavljenje lesa, je nastala kot posledica intenzivnega delovanja idrijskega preloma. Kljub utesnjenosti je dolina zaznamovana z bogato tradicijo, ki se najbolj odraža v srčnosti njenih zvestih prebivalcev.

KLAVŽE NA KANOMLJICI

10

Kanomeljske klavže se nahajajo globoko v ob-
jemu gozda in daleč stran od utečenih poti. Kot
zadnje med zidanimi klavžami so bile zgrajene
leta 1812 in so se za transport lesa uporabljale
do leta 1912. Ob njih je spominsko obeležje, ki
priča, da so bile postavljene v obdobju vladavi-
ne Napoleona. V sodobnem času so jih obnovili
in danes služijo kot mala hidroelektrarna.

IDRIJSKI PRELOM

11

Na razpotju, kjer se križajo poti proti Idriji, Kanomlji, Kobalovim planinam in Vojskemu, se odpira prekrasen razgled na dolino Kanomlje in znameniti idrijski prelom, ki je dolg okrog 120 kilometrov in katerega delovanje je odgovorno za razgibano pokrajino, ki se ponuja na tej razgledni točki. Ob lepem vremenu se pogled razgrne vse do slovenskih Julijcev.

**CERKEV
SV. ANTONA
S KALVARIJO**

12

Ta preprosta cerkev, ki so jo zgradili v drugi polovici 17. stoletja in je posvečena svetemu Antonu, zavetniku pred nesrečami, kraljuje nad Idrijo in ponuja krasen razgled nad mestom, skritim v kotlini. Na sosednjemu hribu se ob poti vzpenja kalvarija s 14 postajami iz leta 1766, ki so jo tako kot cerkev pred tem pomagali graditi kar rudarji sami.

13

TRADICIONALNA RUDARSKA HIŠA

Ohranjena rudarska hiša iz druge polovice 18. stoletja s svojo podobo odraža delavski značaj mesta in bivanjske razmere, ki so vladale v preteklosti. Zaradi velike stanovanjske stiske so bili novi priseljenci primorani najemati stanovanja. Tako sta v taki hiši poleg lastnika bivali vsaj še dve podnajemniški družini.

CERKEV SV. TROJICE

14

Poznogotska sakralna stavba je bila zgrajena na mestu, kjer naj bi po izročilu odkrili živo srebro. V notranjosti cerkve se skriva dragocen spomenik poznogotske arhitekture in rezbarstva iz 17. stoletja.

**PRVA
SLOVENSKA
REALKA**

15

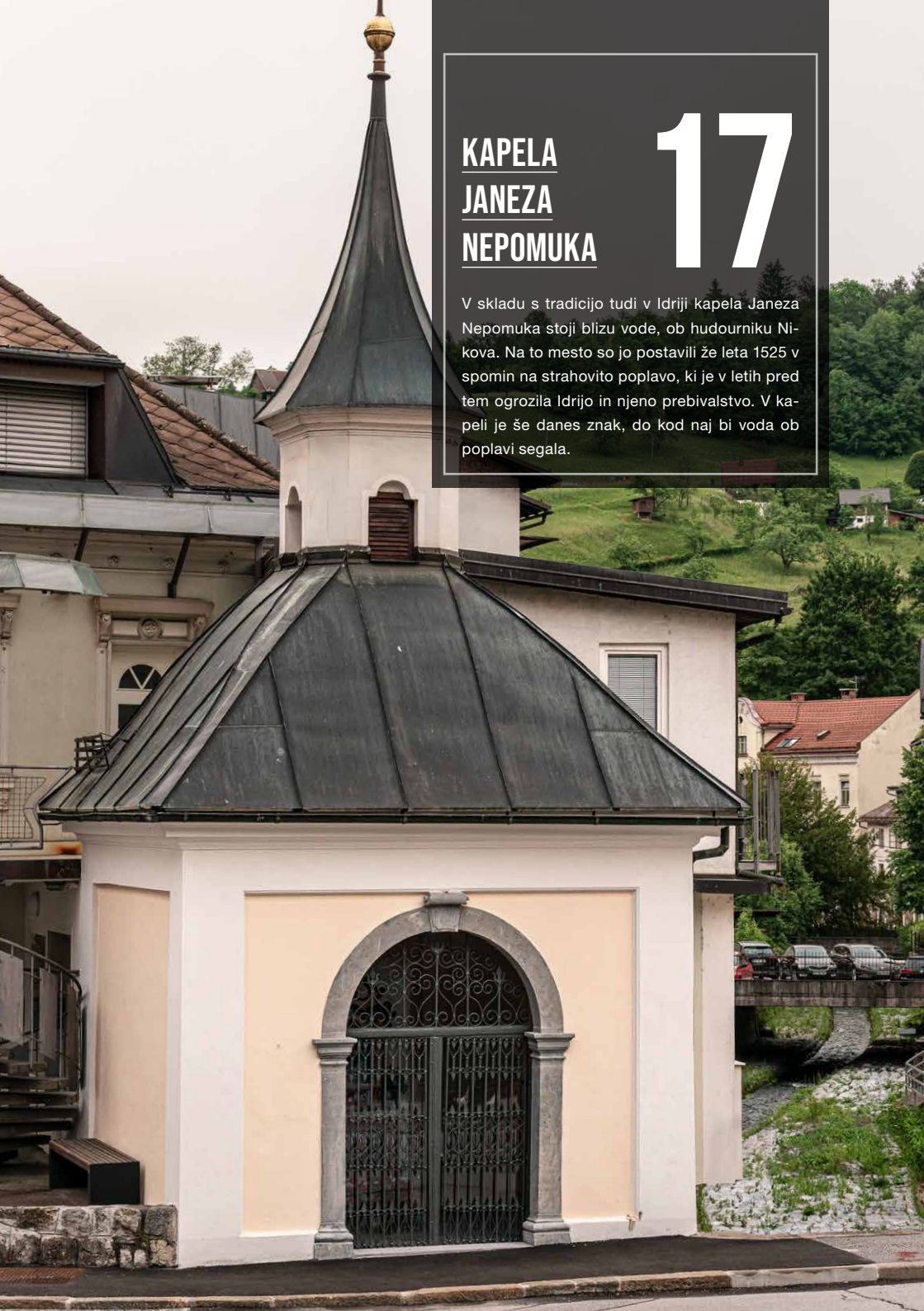
Zaradi stalnih potreb rudnika po tehniško izobraženem kadru so leta 1901 v Idriji odprli prvo realko s slovenskim učnim jezikom. Danes gimnazija Idrija še deluje in po 120 letih uspešno nadaljuje s tradicijo izobraževanja ter ostaja med najboljšimi slovenskimi srednješolskimi ustanovami.

GRAD GEWERKENEGG

16

Renesančni grad iz začetka 16. stoletja dominira nad mestnim jedrom. Zgradili so ga takratni lastniki rudnika za potrebe upravljanja z rudnikom in za skladiščenje živega srebra. Danes je v gradu sedež Mestnega muzeja Idrija.

KAPELA JANEZA NEPOMUKA

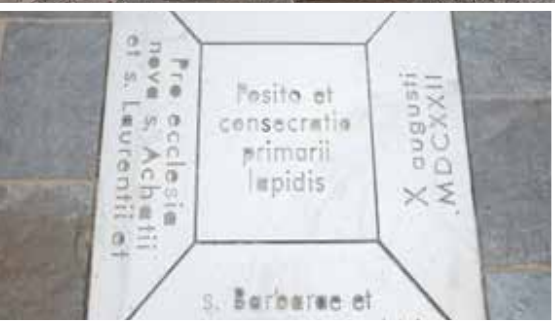
17

V skladu s tradicijo tudi v Idriji kapela Janeza Nepomuka stoji blizu vode, ob hudourniku Ninkova. Na to mesto so jo postavili že leta 1525 v spomin na strahovito poplavo, ki je v letih pred tem ogrozila Idrijo in njeno prebivalstvo. V kapeli je še danes znak, do kod naj bi voda ob poplavi segala.

MESTNI TRG S KRIPTO SV. BARBARE

18

Na današnjem Mestnem trgu je v preteklosti stala župnijska cerkve sv. Barbare. Temeljni kamen so postavili leta 1622, med drugo svetovno vojno pa je bila tako hudo poškodovana, da so jo leta 1951 oblasti z odlokom dale porušiti. Spomin na nekdanjo cerkev še živi z obnovljeno kripto sv. Barbare in s spominskimi ploščami, ki so vgrajene v tlak današnjega Mestnega trga.

KOLOFON

IZDAL

**Center za upravljanje z
dediščino živega srebra
Idrija**

BESEDILO

Tomaž Bizjak

LEKTORIRANJE

Metka Rupnik

OBLIKOVANJE

3D Art d.o.o.

FOTOGRAFIJE

Matej Peterneš,
foto arhiv CUDHg Idrija,
Jani Peterneš,
fototeka Mestnega muzeja
Idrija | str. 6, 15, 23,
Bojan Tavčar | str. 7, 18,
Tine Mažgon

TISK | **Cicero d.o.o.**

NAKLADA | 250 izvodov

Idrija | december 2023

Brošura je nastala na podlagi
sodelovanja in povezovanja
partnerjev v okviru
mednarodnega projekta
združenja MINES.B

Center za upravljanje
z dediščino živega srebra
IDRIJA Mercury Heritage
Management Centre

Območje svetovne
dediščine

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KULTURO

